

NVO Handreiking voor pedagogen in het onderwijs

Voorwoord

Deze handreiking¹ geeft antwoord op veel gestelde vragen van pedagogen in het onderwijs o.a. over: het beroepsgeheim, dossiervorming, bewaartermijnen, toestemmingsvereiste voor hulp en onderzoek en de positie van ouders.

De belangrijkste bron voor de antwoorden op de vragen in deze handreiking is de NVO Beroepscode die op alle NVO pedagogen van toepassing is en eveneens op SKJ- of BIG- geregistreerde pedagogen die geen lid zijn van de NVO. Ook zijn uitspraken van de NVO tuchtcolleges gebruikt waarin de bepalingen van de NVO Beroepscode nader worden uitgewerkt.

Dat een pedagoog de NVO Beroepscode volgt, is voor leerlingen, ouders én school van belang, omdat daardoor duidelijk is dat de pedagoog volgens de normen van de beroepsgroep werkt en daarop ook (tuchtrechtelijk) kan worden aangesproken.

NVO Beroepsethische Helpdesk

NVO-leden die beroepsethische of juridische vragen hebben naar aanleiding van een casus of die willen overleggen over een ethisch dilemma, kunnen gebruik maken van de NVO Beroepsethische Helpdesk. Zie voor het mailadres, het telefoonnummer en de tijden van het telefonisch spreekuur www.nvo.nl/contact/spreekuren.aspx

¹ Deze handreiking is door de NVO opgesteld en inhoudelijk afgestemd met het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP). Een nagenoeg identieke versie van de handreiking is voor psychologen beschikbaar bij het NIP.

Inhoud

Begripsbepalingen.....	5
Reikwijdte NVO Beroepscode	6
1 Geldt de NVO Beroepscode ook voor pedagogen in het onderwijs?	6
2 Maakt het voor het naleven van de NVO Beroepscode uit welke functie of rol de pedagoog vervult op school of in het samenwerkingsverband?	6
3 Is de pedagoog die als intern begeleider werkzaam is op een school of in een samenwerkingsverband gebonden aan de NVO Beroepscode?	6
4 Hoe om te gaan met de NVO Beroepscode als een pedagoog als intern begeleider én als pedagoog aan een school of een samenwerkingsverband verbonden is?	6
5 Op school is het bevoegd gezag (directeur of bestuurder) verantwoordelijk voor het onderwijs, hoe verhoudt deze verantwoordelijkheid zich tot de eigen verantwoordelijkheid van de pedagoog?	6
6 Maakt het voor het naleven van de NVO Beroepscode uit of de pedagoog in dienst is van de school of het samenwerkingsverband?	6
Beroepsgeheim/toestemming voor informatie delen	7
7 Op school gelden op sommige punten andere privacyregels. Hoe daarmee om te gaan?	7
8 Heeft een pedagoog toestemming nodig voor intern overleg over een leerling?	7
9 Heeft een pedagoog toestemming nodig als de pedagoog door een docententeam of een intern begeleider wordt uitgenodigd voor een overleg over een of meer leerlingen? ..	7
10 In de schoolgids staat de volgende tekst: 'In het kader van een goede begeleiding van onze leerlingen voeren wij soms overleg met een jeugdarts, een pedagoog of een andere deskundige. Wij doen dit als we menen dat dit overleg in het belang van de leerling noodzakelijk is. Mocht u bezwaar hebben tegen dit type overleg, dan kunt u ons dat telefonisch, schriftelijk of digitaal laten weten'. Als ouders geen bezwaar maken, mag een pedagoog er dan vanuit gaan dat de ouders hem toestemming hebben geven voor overleg met de school?	7
11 Is er voldoende toestemming als de school aan het begin van ieder schooljaar aan ouders vraagt om een toestemmingsverklaring te tekenen?	7
12 Is mondelinge toestemming voldoende?	7
13 Hoe lang is de gegeven toestemming geldig?	8
14 Kunnen ouders hun toestemming weer intrekken?	8
15 Mag de school namens de pedagoog toestemming vragen voor het voeren van overleg of het verstrekken van informatie?	8
16 Wat betekent het voor het verstrekken van informatie en voor het vragen van toestemming als de pedagoog een 'meldrecht' heeft?	8
17 Er geldt geen meldrecht voor het verstrekken van informatie of het voeren van overleg op school. Betekent dit dat de pedagoog nooit met de school kan overleggen zonder toestemming van de ouders?	9
Toestemming voor hulp, observatie en diagnostisch onderzoek.....	10
18 Is voor ieder onderzoeks- of ondersteuningstraject toestemming nodig?	10
19 Heeft een pedagoog toestemming van de ouders nodig als hij op verzoek van school een leerling in de groep of in de klas observeert?	10
20 Heeft een pedagoog toestemming van de ouders nodig als hij een klas of een groep leerlingen observeert om de docent te adviseren of te begeleiden?	10
21 Is er toestemming nodig als een pedagoog diagnostisch onderzoek doet bij alle leerlingen in een klas of groep?	10
22 Mogen ouders een diagnostisch onderzoek weigeren als de school de opdrachtgever is?	10
23 Kan bij het vragen van toestemming voor een diagnostisch onderzoek meteen ook toestemming worden gevraagd voor het delen van de resultaten van dit onderzoek met de school?	10
24 Hoe te reageren op een school die aanbiedt om zelf de onderzoeksresultaten met de ouders te bespreken?	10
25 Geldt het blokkeringsrecht van ouders ook als de school de opdrachtgever van het diagnostisch onderzoek is?	10
26 Hoe om te gaan met het blokkeringsrecht als de school het onderzoek betaalt?	11
27 Mag een ouder iets aan de rapportage naar aanleiding van het diagnostisch onderzoek veranderen voordat dit naar school gaat?	11
28 Hebben ouders het recht om hun mening of hun visie aan het verslag of aan de resultaten toe te voegen?	11
29 Mag de pedagoog een uitzondering maken op het blokkeringsrecht?	11
30 Mag de school gegevens van een leerling die zij van de pedagoog ontvangt, opnemen in het leerlingdossier?	11
31 Mag de pedagoog gegevens over een leerling verstrekken ten behoeve van het onderwijskundig rapport dat de school opmaakt als de leerling naar een andere school gaat?	11

Dossiervorming 12

- 32 Waar legt de pedagoog de gegevens van leerlingen vast over ondersteuning, observaties en diagnostische onderzoeken?12
- 33 Hoe lang worden de dossiers van de pedagoog bewaard? ...12
- 34 Behoren ruwe onderzoekgegevens tot het dossier?.....12
- 35 Behoren beeld- en geluidsopnamen van een leerling tot het dossier?.....12

Samenwerkingsverband passend onderwijs 13

- 36 Heeft een pedagoog van het samenwerkingsverband toestemming nodig van de ouders voor het ontvangen van informatie van de school of voor het doen van diagnostisch onderzoek?13
- 37 Hebben ouders blokkeringsrecht bij de onderzoeken in het kader van passend onderwijs?13
- 38 Is er toestemming van de ouders nodig voor het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)?13
- 39 Moet de leerling aanwezig zijn bij alle gesprekken met ouders en school over passend onderwijs?.....13
- 40 Mag het samenwerkingsverband informatie die de pedagoog heeft verstrekt aan het samenwerkingsverband doorgeven aan de (nieuwe) school van de leerling?.....13

Positie van ouders en jeugdigen 14

- 41 Vanaf welke leeftijd oefent een leerling zelf zijn rechten uit? ...14
- 42 Gelden de leeftijdsgrenzen ook als een leerling een verstandelijke beperking of een achterstand in zijn ontwikkeling heeft?14
- 43 De school hanteert andere leeftijdsgrenzen dan de pedagoog, hoe kan dat?14
- 44 Wat is het verschil tussen een ouder en een wettelijk vertegenwoordiger?14
- 45 Hoe te handelen als bij een leerling, die nog geen twaalf jaar oud is, een van de ouders toestemming geeft en de andere ouder weigert?15

- 46 Hoe te handelen als een leerling tussen twaalf en zestien jaar zijn toestemming geeft, maar (een van) zijn ouders weiger(t)en?15

- 47 Heeft een pedagoog een onderzoeksplicht als een ouder zegt alleen het gezag te hebben?15

- 48 Wat te doen als een leerling vanaf 12 jaar, die bij een van zijn ouders woont, aangeeft dat hij beslist niet wil dat er contact wordt gezocht met de andere ouder om deze om toestemming te vragen? Of als de ouder bij wie het kind woont, zegt van hulp af te zien als er contact wordt gezocht met de andere ouder?.....15

- 49 Mag de pedagoog zonder toestemming van de ouders een professionele relatie aangaan met een leerling jonger dan twaalf jaar, omdat de hulp dringend noodzakelijk is?16

Overige vragen 17

- 50 Wat is de betekenis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor pedagogen en voor de NVO Beroepscode?.....17

- 51 Is het verzenden van gegevens over individuele leerlingen via email toegestaan?17

- 52 Waar moet een pedagoog op letten als hij voor zijn dossiers gebruik maakt van het registratiesysteem van de school?17

- 53 Welke regels gelden er voor pedagogen voor het gebruik van WhatsApp?17

- 54 Wat kan de pedagoog voor school doen als de school van een leerling, na terugkeer uit een tussenvoorziening, eist dat hij medicijnen gebruikt om zijn concentratie en rust te bevorderen, terwijl de ouders en de leerling deze medicijnen niet wensen?.....17

- 55 Wat kan een pedagoog doen als ouders van een leerling vragen om een deskundigenverklaring zodat hun kind vanwege bijvoorbeeld ADHD meer tijd krijgt voor de landelijke examens?18

- 56 Een pedagoog biedt hulp aan een leerling, bijvoorbeeld vanwege spanningsklachten. De school zegt dat dit voortaan van de Inspectie voor het Onderwijs buiten schooltijd moet gebeuren. Hoe zit dat?18

Begripsbepalingen

Cliëntsysteem: de personen met wie de cliënt in gezinsverband leeft of heeft geleefd, of met wie de cliënt in een nauwe persoonlijke betrekking staat en die relevant zijn voor de professionele relatie.

Diagnostisch onderzoek: verzamelterm voor alle onderzoeksmiddelen en –instrumenten die orthopedagogen inzetten om gedrags- en leerkenmerken van een leerling te bepalen en de samenhang met omgevingsfactoren in kaart te brengen, om zo uitspraken te kunnen doen in het kader van de advisering over ondersteuning, behandeling en begeleiding.

Leerling: de persoon met wie de pedagoog een professionele relatie aangaat door hem ondersteuning te bieden of door diagnostisch onderzoek te doen, daaronder ook verstaan de leden van het cliëntsysteem van de leerling op wie de ondersteuning of het onderzoek zich mede richt. Zie voor de positie van leerlingen van verschillende leeftijden vraag 41.

Ouders: voor zover niet anders vermeld wordt met de term ‘ouders’ in deze handreiking bedoeld op de gezaghebbende ouders of ouder van de leerling en in het geval er geen gezaghebbende ouders zijn, op de voogd van de leerling die het gezag over hem uitoefent. Zie voor de positie van ouders en leerlingen de vragen 41 tot en met 49 van deze handreiking.

Pedagoog: (aspirant) lid van de NVO.

Professionele standaard: het geheel van normen die invulling geven aan wat pedagogen verstaan onder de zorg van een goed pedagoog, zoals te vinden in de beroepscode, kwaliteitsstandaarden, richtlijnen, gedragsregels, veldnormen, uitspraken van tuchtcolleges, handreikingen en relevante wet- en regelgeving.

Rapportage: verzamelterm voor alle vormen waarin de pedagoog, afgestemd op de vraagstelling, verslag doet van zijn bevindingen en waarin hij op basis van deze bevindingen conclusies trekt en adviezen geeft.

Toestemming: iedere vrije, specifieke en op voldoende informatie berustende wilsuiting waarmee de leering of zijn vertegenwoordiger verklaart in te stemmen met een aanbod of een voorstel van de pedagoog. Toestemming kan schriftelijk, digitaal of mondeling worden gegeven. Voor het beroepsmatig handelen van pedagogen eist de wet vaak toestemming van ouders en leerlingen.² Het toestemmingsvereiste voor hulp, ondersteuning en onderzoek heeft tot doel om ouders en leerlingen maximaal te betrekken bij de ondersteuning en het diagnostisch onderzoek. De ervaring leert dat het werk van pedagogen effectiever is als daarvoor voldoende draagvlak bestaat bij de ouders en leerlingen.³

² Zo bepalen de WGBO en ook de Jeugdwet dat er toestemming nodig is voor hulp, begeleiding, behandeling, onderzoek en observatie.

³ Zie voor de positie van leerlingen van verschillende leeftijden het hoofdstuk in deze handreiking over de positie van ouders en jeugdigen vanaf vraag 41.

Reikwijdte NVO Beroepscode

1 Geldt de NVO Beroepscode ook voor pedagogen in het onderwijs?

De NVO beroepscode geldt voor alle pedagogen, ongeacht hun werkveld, dus ook voor pedagogen in het onderwijs.

2 Maakt het voor het naleven van de NVO Beroepscode uit welke functie of rol de pedagoog vervult op school of in het samenwerkingsverband?

Pedagogen zijn in alle functies en rollen op school gebonden aan de NVO Beroepscode. Voor alle pedagogen, ongeacht hun rol of functie, geldt bijvoorbeeld dat ze geen taken op zich nemen waarvoor ze de expertise missen, dat ze geen conflicterende rollen op zich nemen en dat ze door hun handelen het vertrouwen in de beroepsgroep niet beschadigen.

Een groot deel van de bepalingen in de NVO Beroepscode, bijvoorbeeld over het vragen van toestemming, het dossier en de geheimhouding, richten zich specifiek op de situatie waarin een pedagoog een professionele relatie aangaat met een leerling, bijvoorbeeld als er begeleiding, ondersteuning of behandeling wordt geboden of diagnostisch onderzoek.

3 Is de pedagoog die als intern begeleider werkzaam is op een school of in een samenwerkingsverband gebonden aan de NVO Beroepscode?

Ja, zoals bij vraag 2 al is opgemerkt, pedagogen zijn in alle functies gebonden aan de NVO Beroepscode. Pedagogen nemen, ook in de functie van intern begeleider, geen taken op zich waarvoor ze de expertise missen, vervullen geen conflicterende rollen en vragen toestemming als zij informatie over leerlingen met anderen willen delen. Ook voor extern overleg, bijvoorbeeld met een lokaal team, een huisarts of een therapeut, is toestemming nodig van de ouders. Gaat de pedagoog in de rol van intern begeleider een hulp- of ondersteuningstraject aan met een leerling, dan is daarvoor eveneens toestemming nodig van de ouders.

Een intern begeleider heeft géén toestemming nodig voor:

- overleg met docenten over individuele leerlingen;
- observatie van leerlingen om zo de docenten te kunnen adviseren over de omgang met deze leerling en over de gewenste ondersteuning;
- afnemen van tests om de (voortgang van) de leerresultaten van een leerling vast te stellen zoals AVI leestoetsen en rekentoetsen.

In al deze gevallen geldt dat er zo spoedig mogelijk contact wordt gezocht met de ouders als uit een overleg, een observatie of een test (nieuwe) zorgen ontstaan over de leerresultaten of het gedrag van een leerling.

4 Hoe om te gaan met de NVO Beroepscode als een pedagoog als intern begeleider én als pedagoog aan een school of een samenwerkingsverband verbonden is?

Van belang bij zo'n dubbelrol is vooral dat de pedagoog zich bewust is van zijn rol en rolvast is. De taken van de intern begeleider kunnen worden uitgevoerd op basis van de beschrijving bij vraag 3. Om de rollen goed uit elkaar te houden, zijn heldere taakomschrijvingen voor beide functies nodig, zodat het voor de pedagoog zelf en voor de school duidelijk is vanuit welke rol de pedagoog handelt.

5 Op school is het bevoegd gezag (directeur of bestuurder) verantwoordelijk voor het onderwijs, hoe verhoudt deze verantwoordelijkheid zich tot de eigen verantwoordelijkheid van de pedagoog?

De directeur of bestuurder is in organisatorische en faciliterende zin verantwoordelijk voor de werkzaamheden van de pedagoog. De pedagoog is zelf (ook tuchtrechtelijk) verantwoordelijk voor de uitvoering van zijn werkzaamheden zoals het geven van advies, het uitvoeren van diagnostiek en het bieden van hulp en ondersteuning. Daarbij volgt de pedagoog de NVO Beroepscode. Zou een directeur bijvoorbeeld, omwille van efficiëntie, de pedagoog vragen om bij gesprekken met ouders over de uitkomsten van een onderzoek de docent of mentor meteen te laten aansluiten, dan kan de pedagoog niet aan dit verzoek voldoen. Want de NVO Beroepscode bepaalt dat de ouders als eersten over de uitkomsten van het onderzoek worden geïnformeerd en dat zij pas daarna beslissen of deze uitkomsten met school mogen worden gedeeld.⁴

NB: Als de pedagoog taken uitvoert namens de school, zoals het aanvragen van een TLV en het verstrekken van informatie daarvoor aan het samenwerkingsverband, handelt de pedagoog namens de school. De verantwoordelijkheid voor de aanvraag van de TLV ligt dan ook bij de school. Zou de pedagoog niet de juiste stappen hebben gezet bij de aanvraag of verkeerde stukken hebben meegezonden, dan kunnen de ouders de school daarop aanspreken maar ook de pedagoog.

6 Maakt het voor het naleven van de NVO Beroepscode uit of de pedagoog in dienst is van de school of het samenwerkingsverband?

Nee, dat is niet van belang. De NVO Beroepscode geldt altijd, ongeacht of de pedagoog in dienst is van de school of het samenwerkingsverband of extern wordt ingehuurd.

⁴ Zie voor meer over dit zogeheten blokkeringsrecht de vragen 23 tot en met 29 van deze handreiking.

Beroepsgeheim/toestemming voor informatie delen

7 Op school gelden op sommige punten andere privacyregels. Hoe daarmee om te gaan?

Ook een school is gebonden aan privacywetgeving zoals de AVG, maar deze is op sommige punten anders vanwege de taken en bevoegdheden die de school heeft op basis van de onderwijswetgeving. Een pedagoog volgt de voor hem geldende wetgeving (waaronder WGBO) en de NVO Beroepscode en kan daar ook tuchtrechtelijk op worden aangesproken, omdat de pedagoog verplicht is volgens zijn professionele standaard te handelen.

Als er binnen de school vragen zijn over de werkwijze van de pedagoog, is het belangrijk dat de pedagoog uitlegt welke regels voor de pedagoog gelden en het doel daarvan: ouders en leerlingen betrekken bij de noodzaak van ondersteuning en diagnostisch onderzoek om zo draagvlak bij hen te creëren. Belangrijk ook om te weten dat de regels van de WGBO vóór de AVG gaan. Zie hierover ook het voorwoord en vraag 8.

8 Heeft een pedagoog toestemming nodig voor intern overleg over een leerling?

Ja, want het beroepsgeheim geldt voor de pedagoog ook binnen de school. Bijvoorbeeld als de pedagoog de uitkomsten van een diagnostisch onderzoek met docenten en andere onderwijsmedewerkers op school wil bespreken. Niet alleen vanwege de wettelijke regels over het beroepsgeheim, ook inhoudelijk is het belangrijk om leerlingen en ouders zoveel mogelijk te betrekken bij deze gesprekken en overleggen op school, dit onder het motto 'niet praten over maar praten met'. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het tijdig betrekken van ouders een positieve invloed heeft op schoolresultaten van leerlingen.

NB: Als de pedagoog geconsulteerd wordt op basis van anonieme gegevens van de leerling, is geen toestemming nodig. Anoniem moet wel echt anoniem zijn. Het gaat er niet alleen om dat de naam van de leerling niet genoemd wordt, maar dat ook andere specifieke informatie achterwege blijft waardoor de leerling herkend zou kunnen worden.

9 Heeft een pedagoog toestemming nodig als de pedagoog door een docententeam of een intern begeleider wordt uitgenodigd voor een overleg over een of meer leerlingen?

Ja, ook dan geldt het toestemmingsvereiste. Voor de hand ligt dan dat de school contact zoekt met de ouders en hen uitlegt waarom men hun kind wil bespreken, wie er bij dit overleg aanwezig zijn en hen dan ook namens de pedagoog, om toestemming vraagt.

10 In de schoolgids staat de volgende tekst: 'In het kader van een goede begeleiding van onze leerlingen voeren wij soms overleg met een jeugdarts, een pedagoog of een andere deskundige. Wij doen dit als we menen dat dit overleg in het belang van de leerling noodzakelijk is. Mocht u bezwaar hebben tegen dit type overleg, dan kunt u ons dat telefonisch, schriftelijk of digitaal laten weten.' Als ouders geen bezwaar maken, mag een pedagoog er dan vanuit gaan dat de ouders hem toestemming hebben gegeven voor overleg met de school?

Nee, met deze mededeling wordt geen toestemming gevraagd en gegeven, want ouders weten niet of en wanneer er overleg is over hun kind. Toestemming moet gericht worden gevraagd. Dit wil zeggen dat er pas toestemming wordt gevraagd als het voor een bepaalde leerling nodig is om te overleggen. De school legt ouders dan eerst uit waarom men overleg nodig vindt, wie er aan het overleg mee doen en wat er besproken zal worden, voordat de toestemming wordt gevraagd. Het vragen van gerichte toestemming is verplicht op grond van de wet en de NVO Beroepscode.⁵

11 Is er voldoende toestemming als de school aan het begin van ieder schooljaar aan ouders vraagt om een toestemmingsverklaring te tekenen?

Nee, want ook deze toestemming wordt te algemeen gevraagd op een moment dat nog niet duidelijk is of een leerling zal worden besproken en wie er bij dat overleg aanwezig zullen zijn.

12 Is mondelinge toestemming voldoende?

Ja, ook een mondeling of telefonisch gegeven toestemming is geldig. In dat geval is het van belang dat de pedagoog een aantekening maakt in het dossier zodat duidelijk is wie, waarvoor toestemming heeft gegeven en wanneer dat is gebeurd.⁶

NB: Een zorgvuldige aantekening van de pedagoog in het dossier geldt als 'bewijs' van de gegeven toestemming in klacht- en tuchtzaken, ook als de ouders later zouden zeggen dat ze geen toestemming hebben gegeven.

⁵ Art. 12 NVO Beroepscode.

⁶ Art. 12 lid 4 NVO Beroepscode.

13 Hoe lang is de gegeven toestemming geldig?

Dat is in het algemeen niet te zeggen. Het ligt er aan waarvoor de toestemming is gevraagd. Is meteen al duidelijk dat er in de loop van een ondersteuningstraject regelmatig afstemming en overleg tussen de pedagoog en de intern begeleider en/of de docent nodig is, dan is één keer toestemming vragen voor dit terugkerend overleg voldoende en is het niet nodig om telkens opnieuw toestemming te vragen. Is toestemming gevraagd voor een eenmalig contact of overleg, dan is voor een vervolg wel opnieuw toestemming nodig. Ook als het onderwerp verandert, is het van belang om eerst weer contact met de ouders te zoeken. Is bijvoorbeeld toestemming gevraagd voor overleg over taalvaardigheden en wil de pedagoog nu zijn zorgen over de thuissituatie van de leerling met de school bespreken, dan zoekt de pedagoog eerst contact met de ouders.

14 Kunnen ouders hun toestemming weer intrekken?

Ja, ouders die toestemming hebben gegeven, kunnen hun toestemming te allen tijde weer intrekken.⁷ Daarbij is het van belang om het gesprek aan te gaan over waarom de toestemming wordt ingetrokken, te kijken of eventuele bezwaren kunnen worden weggenomen en ouders te wijzen op de consequenties van het intrekken van de toestemming. Het overleg dat eerder is gevoerd kan door het intrekken van de toestemming niet ongedaan gemaakt worden, wel is duidelijk dat er geen nieuw overleg meer kan worden gevoerd op basis van de eerder gegeven toestemming.

NB: Bij het vragen van toestemming, behoren ouders er op te worden gewezen dat zij hun toestemming weer in kunnen trekken en dat zij dit kunnen doen op dezelfde manier (mondeling, schriftelijk, digitaal) als waarop zij toestemming hebben gegeven.

15 Mag de school namens de pedagoog toestemming vragen voor het voeren van overleg of het verstrekken van informatie?

Ja, dit kan op voorwaarde dat de pedagoog zich er van vergewist dat het vragen van toestemming zorgvuldig en volgens de eisen van deze handreiking verloopt: geen algemene toestemmingsverklaringen, maar gericht toestemming vragen als er feitelijk behoefte is aan

overleg, ouders eerst informeren over het doel en de deelnemers voordat de toestemming wordt gevraagd en ouders wijzen op hun recht om de gegeven toestemming weer in te trekken.

NB: Als de school (ook) namens de pedagoog toestemming heeft gevraagd, maakt de pedagoog daarvan een aantekening in het dossier waaruit blijkt dat de school namens de pedagoog toestemming voor de informatieverstrekking of het overleg heeft gevraagd, wie de toestemming heeft gegeven en wanneer dat is gebeurd. Gebruikt degene die namens de pedagoog toestemming heeft gevraagd een formulier, dan kan dit formulier worden opgenomen in het dossier. Van belang is dat daaruit blijkt, wie, wanneer en waarvoor toestemming heeft gegeven.

16 Wat betekent het voor het verstrekken van informatie en voor het vragen van toestemming als de pedagoog een 'meldrecht' heeft? ⁸

Een meldrecht wil zeggen dat de pedagoog geen toestemming nodig heeft om informatie te verstrekken. Een meldrecht geldt voor het verstrekken van relevante informatie aan:

- Veilig Thuis, voor het doen van een melding én voor het desgevraagd verstrekken van informatie aan Veilig Thuis,
- De Raad voor de Kinderbescherming, voor het doen van een melding en voor het desgevraagd verstrekken van informatie aan de Raad;
- De gezinsvoogd⁹ die wordt benoemd als de rechter een leerling onder toezicht van een gecertificeerde instelling heeft gesteld, voor het doen van een melding en voor het desgevraagd verstrekken van informatie aan de gezinsvoogd.¹⁰

NB: De NVO Beroepscode vraagt van de pedagoog dat hij, voordat hij van zijn meldrecht gebruik maakt, contact zoekt met de ouders om hen te informeren over wat hij gaat bespreken. Zo zijn de ouders op de hoogte en kunnen zij ook hun visie geven, die de pedagoog eventueel bij zijn informatieverstrekking of het overleg kan betrekken. Informatie verstrekken op grond van een meldrecht zonder dat de pedagoog daarvoor vooraf overleg heeft gevoerd met de ouders en/of de leerling is alleen bij wijze van hoge uitzondering mogelijk als er concrete aanwijzingen zijn dat door het contact met de ouders veiligheidsrisico's ontstaan voor de leerling, voor de pedagoog of voor een ander.

⁷ Art. 12 lid 3 NVO Beroepscode.

⁸ Zie voor meer informatie over een zorgvuldige omgang met de meldrechten de 'Handreiking Beroepsgeheim en het verstrekken van informatie in bijzondere situaties', mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

⁹ Ook wel genoemd jeugdbeschermers.

¹⁰ Ten aanzien van de gezinsvoogd die de ondertoezichtstelling uitvoert, geldt voor de pedagoog een meldrecht als de pedagoog zelf het initiatief neemt tot informatieverstrekking (artikel 15 lid 6 NVO Beroepscode). Ligt het initiatief bij de gezinsvoogd dan geldt voor de pedagoog een informatieplicht (artikel 13 NVO Beroepscode), voor zover de informatie waarover de pedagoog beschikt naar het oordeel van de pedagoog (eigen professionele afweging!) nodig is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Zie ook de NVO Handreiking 'Het beroepsgeheim en het delen van informatie in bijzondere situaties', mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

17 Er geldt geen meldrecht voor het verstrekken van informatie of het voeren van overleg op school. Betekent dit dat de pedagoog nooit met de school kan overleggen zonder toestemming van de ouders?

De NVO Beroepscode¹¹ biedt pedagogen in uitzonderlijke situaties de mogelijkheid om toch informatie te verstrekken op basis van een conflict van plichten. De pedagoog kan, als het niet is gelukt om toestemming te krijgen, toch informatie verstrekken of overleg voeren als dit de enige manier is om een aanzienlijk risico op ernstige schade bij de leerling te voorkomen of te beperken. Het gaat om situaties waarin de pedagoog klem zit tussen twee plichten: de plicht tot geheimhouding vanwege het beroepsgeheim en het ontbreken van toestemming én de plicht om te spreken (informatie te delen) vanwege het aanzienlijk risico op ernstige schade.

Voorwaarden voor het doorbreken van de geheimhouding zijn:

- De pedagoog heeft alles gedaan wat redelijkerwijs mogelijk was om toestemming van de cliënt te krijgen of de pedagoog meent dat hij geen toestemming kan vragen vanwege de veiligheid van de cliënt, die van hemzelf of die van anderen; én
- de geheimhouding levert (een aanzienlijk risico op) ernstige schade op voor de cliënt of voor een ander; én

- er is geen andere weg dan het doorbreken van de geheimhouding om (het aanzienlijk risico op) ernstige schade te voorkomen of te beperken; én
- het is aannemelijk dat het delen van de informatie waarover de pedagoog beschikt (het aanzienlijk risico op) ernstige schade kan voorkomen of beperken; én
- de pedagoog meent, alles afwegend, dat de belangen die de cliënt of een ander heeft bij het doorbreken van de geheimhouding zwaarder wegen dan de belangen die de cliënt heeft bij geheimhouding; én
- de pedagoog verstrekt niet meer informatie en aan niet meer instanties of personen dan noodzakelijk is om (het aanzienlijk risico op) ernstige schade te voorkomen of te beperken.

Bij de afweging staan de belangen van de cliënt voorop, al is het denkbaar dat andere belangen de doorslag geven. Bijvoorbeeld als de pedagoog (kwetsbare) personen wil beschermen tegen agressief of gewelddadig gedrag van de cliënt.

De pedagoog toetst zijn afweging bij een collega voordat hij een besluit neemt en legt het besluit en de afweging vast in het dossier. De pedagoog tekent aan wie hij heeft geconsulteerd en wat de uitkomst van de consultatie was. De pedagoog legt ook vast aan wie informatie is verstrekt en welke informatie is verstrekt.

¹¹ Art. 16 NVO Beroepscode.

Toestemming voor hulp, observatie en diagnostisch onderzoek¹²

18 Is voor ieder onderzoeks- of ondersteuningstraject toestemming nodig?

Ja, een pedagoog vraagt vooraf gericht toestemming aan de ouders voor ieder onderzoeks- of ondersteuningstraject. De pedagoog legt, voordat hij toestemming vraagt, eerst uit wat het onderzoek of de ondersteuning inhoudt, welke vragen door het onderzoek zouden moeten worden beantwoord en wat het doel daarvan is.

Ouders kunnen ook mondeling of telefonisch toestemming geven. De pedagoog maakt van de mondeling gegeven toestemming een aantekening in het dossier waaruit blijkt wie, wanneer voor welke vorm van ondersteuning of onderzoek toestemming heeft gegeven.

19 Heeft een pedagoog toestemming van de ouders nodig als hij op verzoek van school een leerling in de groep of in de klas observeert?

Ja, het toestemmingsvereiste geldt niet alleen voor diagnostisch onderzoek en ondersteuning, maar ook als de school de pedagoog vraagt om een individuele leerling in de groep of in de klas te observeren.

20 Heeft een pedagoog toestemming van de ouders nodig als hij een klas of een groep leerlingen observeert om de docent te adviseren of te begeleiden?

Nee, dat is niet nodig als de observatie van de klas of de groep tot doel heeft de docent te begeleiden of te adviseren. De pedagoog legt na een dergelijke observatie geen aantekeningen vast in leerlingdossiers, maar maakt uitsluitend aantekeningen gericht op het adviseren van de docent.

Zouden bij een pedagoog, tijdens een klassikale observatie, zorgen ontstaan over het gedrag van een individuele leerling, dan zoekt de pedagoog na de observatie contact met de ouders om de bevindingen te bespreken en te bezien wat nodig is. De pedagoog legt in dit contact ook uit waarom hij de klas en de leerling observeerde, zodat duidelijk is waarom de ouders niet eerder over de observatie hoorden. De pedagoog ziet er op toe dat hij bij het verstrekken van de informatie aan de ouders de privacy van de docent niet schaadt.

21 Is er toestemming nodig als een pedagoog diagnostisch onderzoek doet bij alle leerlingen in een klas of groep?

Ja, de pedagoog heeft toestemming van de ouders nodig, ook als hij bij alle leerlingen in een bepaalde groep of klas diagnostisch onderzoek doet. De school kan deze toestemming namens de pedagoog aan de ouders vragen.

22 Mogen ouders een diagnostisch onderzoek weigeren als de school de opdrachtgever is?

Ja, voor diagnostisch onderzoek is toestemming van de ouders nodig, ongeacht wie de opdrachtgever is.

23 Kan bij het vragen van toestemming voor een diagnostisch onderzoek meteen ook toestemming worden gevraagd voor het delen van de resultaten van dit onderzoek met de school?

Nee, deze werkwijze is niet mogelijk want ouders hebben een blokkeringsrecht. Dit wil zeggen dat de ouders er recht op hebben dat zij als eersten door de pedagoog worden geïnformeerd over de resultaten van het diagnostisch onderzoek en dat zij daarna mogen beslissen of de pedagoog de uitkomsten mag verstrekken aan de school.¹³

24 Hoe te reageren op een school die aanbiedt om zelf de onderzoeksresultaten met de ouders te bespreken?

Het is van belang om te horen waarom de school dit aanbod doet. Denkt de school bijvoorbeeld dat ze beter aan kan sluiten bij ouders dan de pedagoog of is er een tolk nodig en is dat makkelijker te regelen voor school als ze niet afhankelijk is van de agenda van de pedagoog? Wat de redenen van school ook zijn, de pedagoog moet dit aanbod van de hand wijzen en zelf het gesprek voeren met de ouders over de uitkomsten van het onderzoek. Als deze uitkomsten besproken zijn en de ouders daarmee instemmen, kan de school aansluiten bij het tweede deel van het gesprek over vervolgstappen naar aanleiding van het onderzoek.

25 Geldt het blokkeringsrecht van ouders ook als de school de opdrachtgever van het diagnostisch onderzoek is?

Ja, het blokkeringsrecht van ouders geldt ook als een ander, zoals de school, de opdrachtgever is.

¹² Zie voor vragen over de bevoegdheid van een pedagoog om diagnostiek uit te voeren, de Handreiking 'Diagnostisch onderzoek'. mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

¹³ Art. 43 NVO Beroepscode.

26 Hoe om te gaan met het blokkeringsrecht als de school het onderzoek betaalt?

Ook in het geval dat de school het onderzoek betaalt, geldt het blokkeringsrecht van de ouders. De school heeft als financier van het onderzoek geen speciale rechten. Alleen met toestemming van de ouders (en in het geval van de uitzondering zoals beschreven bij vraag 29) kan de pedagoog de informatie uit het onderzoek aan school verstrekken.

27 Mag een ouder iets aan de rapportage naar aanleiding van het diagnostisch onderzoek veranderen voordat dit naar school gaat?

De pedagoog beslist welke informatie uit het onderzoeksrapport moet worden gedeeld met de school. Het zal niet altijd nodig zijn om het volledige rapport aan school toe te zenden, vaak kan bijvoorbeeld worden volstaan met de handelingsgerichte adviezen. Wat wel en niet met de school moet worden gedeeld beslist de pedagoog o.a. op basis van de vragen die de aanleiding vormden voor het onderzoek. De pedagoog is verantwoordelijk voor de inhoud van de rapportage. Als de ouders vragen om een verandering of om bepaalde informatie te schrappen, beslist de pedagoog of hij de school dan nog juist en volledig informeert. In sommige gevallen zal het mogelijk zijn om aan de wensen van de ouders tegemoet te komen, in andere gevallen raakt de aanpassing van de tekst de kern van de informatie die de school naar het oordeel van de pedagoog nodig heeft en zal de pedagoog dit verzoek moeten weigeren.

NB: Vooral als de ouders het niet eens zijn met de uitkomsten van het diagnostisch onderzoek, is het van belang om hun zienswijze in het verslag op te nemen. Zie hierover vraag 28.

28 Hebben ouders het recht om hun mening of hun visie aan het verslag of aan de resultaten toe te voegen?

Ja, ouders hebben het recht om in een bijlage bij de rapportage hun mening te geven en ook om eventueel aanvullende informatie aan de rapportage toe te voegen.¹⁴ Voor deze eigen verklaring van de ouders is de pedagoog inhoudelijk niet verantwoordelijk. De pedagoog voegt deze eigen verklaring toe, ook als hij het niet eens is met de inhoud van de eigen verklaring.

29 Mag de pedagoog een uitzondering maken op het blokkeringsrecht?

Ja, in uitzonderlijke situaties kan de pedagoog, alles afwegend, beslissen om (een deel van) de uitkomsten van een diagnostisch onderzoek toch bekend te maken, ook als ouders daarvoor geen toestemming geven. De NVO Beroepscode zegt dat dit is toegestaan 'in verband met zwaarwegende belangen van de leerling'.¹⁵ Voorwaarde is dat de pedagoog zich heeft ingespannen om toestemming

van de ouders te krijgen o.a. ook door hen er op te wijzen hoe belangrijk het voor hun kind is dat school de resultaten van het diagnostisch onderzoek kent.

NB: Een besluit om, ondanks de weigering van ouders, toch informatie te verstrekken, toetst de pedagoog vooraf bij minimaal één collega. De pedagoog legt in het dossier in een dergelijke situatie vast:

- welke bezwaren ouders maken tegen het bekend maken van de uitslag;
- op welke wijze de pedagoog heeft geprobeerd aan deze bezwaren tegemoet te komen;
- op grond van welke argumenten de pedagoog meent dat bekend maken van de uitslag of de resultaten voor de leerling zo zeer van belang is dat dit opweegt tegen het recht van ouders om de uitslag te blokkeren;
- wat de uitkomst was van het collegiaal overleg;
- welke informatie aan school is verstrekt;
- op welke wijze en wanneer de ouders over het besluit van de pedagoog om toch informatie te verstrekken zijn geïnformeerd.

30 Mag de school gegevens van een leerling die zij van de pedagoog ontvangt, opnemen in het leerlingdossier?

Ja, als de pedagoog, met toestemming van de ouders, informatie over de leerling aan de school verstrekt, neemt de school deze informatie op in het leerlingdossier, voor zover de verstrekte informatie nodig is om de leerling goed onderwijs en goede begeleiding te geven.

NB: De pedagoog beperkt zich bij het verstrekken van informatie aan de school zo mogelijk tot handelingsgerichte adviezen, tenzij de pedagoog meent dat het noodzakelijk is om ook diagnostische informatie te geven.

31 Mag de pedagoog gegevens over een leerling verstrekken ten behoeve van het onderwijskundig rapport dat de school opmaakt als de leerling naar een andere school gaat?

Voor zover de pedagoog over informatie beschikt die de nieuwe school nodig heeft voor goed onderwijs en goede begeleiding, kan de pedagoog, met toestemming van de ouders, informatie verstrekken voor het onderwijskundig rapport. Meestal zal de informatie van de pedagoog bestaan uit handelingsgerichte adviezen die ook voor de nieuwe school van belang zijn om de leerling goed te begeleiden. Zo nodig kan ook diagnostische informatie worden verstrekt.

NB: Als de pedagoog al eerder, met toestemming van de ouders, informatie aan de school heeft verstrekt voor het leerlingdossier, mag deze informatie door school worden gebruikt voor het onderwijskundig rapport. Daarvoor hoeft niet opnieuw toestemming te worden gevraagd.

¹⁴ Art. 42 lid 4 NVO Beroepscode.

¹⁵ Art. 43 lid 4 NVO Beroepscode.

Dossiervorming

32 Waar legt de pedagoog de gegevens van leerlingen vast over ondersteuning, observaties en diagnostische onderzoeken?

Deze gegevens worden vastgelegd in een dossier. De pedagoog draagt er, in verband met het beroepsgeheim, zorg voor dat zijn aantekeningen niet toegankelijk zijn voor anderen in de school. Dat kan door eigen dossiers aan te leggen, of door te werken in een alleen voor de pedagoog toegankelijk deel van het registratiesysteem van de school.

33 Hoe lang worden de dossiers van de pedagoog bewaard?

De NVO Beroepscode noemt een bewaartermijn van 20 jaar maar biedt pedagogen enige ruimte om aan te sluiten bij een andere (wettelijke) bewaartermijn als deze beter past bij het doel van de werkzaamheden.¹⁶ De bewaartermijn van 20 jaar in de NVO Beroepscode is gebaseerd op de WGB0. Aangezien observaties en onderzoeken op school niet zozeer gericht zijn op behandeling en hulp maar op het recht op passend onderwijs en passende ondersteuning, zegt de WGB0 dat je de gegevens niet langer moet bewaren dan noodzakelijk is voor het doel van de werkzaamheden. De NVO adviseert pedagogen daarom om aan te sluiten bij de bewaartermijn die de school voor leerlingdossiers hanteert.

Wil een pedagoog de bewaartermijn van het onderwijs aanhouden, dan kan dat alleen als het dossier wordt bewaard op de locatie of in de digitale omgeving van de school, zodat het schoolregime van toepassing kan worden verklaard. Communicatie over bewaartermijnen kan dan onder meer plaatsvinden via de schoolgids.

34 Behoren ruwe onderzoeksgegevens tot het dossier?

Ja, de NVO Beroepscode bepaalt dat deze gegevens ook tot het dossier horen.¹⁷

NB: Voor ruwe onderzoeksgegevens geldt, anders dan voor alle andere informatie in het dossier, dat deze gegevens wel ter inzage zijn, maar dat er géén kopie van wordt verstrekt.¹⁸

35 Behoren beeld- en geluidsopnamen van een leerling tot het dossier?

Ja, beeld- en geluidsopnamen behoren tot het dossier. Maar voor deze opnamen geldt doorgaans niet de bewaartermijn van 20 jaar. De pedagoog vernietigt de beeld- en geluidsopnamen als zij niet langer noodzakelijk zijn voor het doel van de professionele relatie en uiterlijk bij de afsluiting van de professionele relatie, zoals vooraf afgesproken met de cliënt. Bij wijze van uitzondering kan de pedagoog besluiten om de beeld- en geluidsopnamen ook na afronding van de professionele relatie te bewaren als, zoals de NVO Beroepscode het formuleert: 'de pedagoog meent dat dit noodzakelijk is in verband met de zorg van een goed pedagoog.' Bijvoorbeeld als de opnamen signalen van kindermishandeling bevatten. Als de pedagoog besluit de bewaartermijn te verlengen informeert hij de ouders hierover.¹⁹

¹⁶ Art. 37 NVO Beroepscode.

¹⁷ Art. 34 lid 2 NVO Beroepscode.

¹⁸ Art. 38 lid 2 NVO Beroepscode.

¹⁹ Art. 28 lid 4 NVO Beroepscode.

Samenwerkingsverband passend onderwijs

36 Heeft een pedagoog van het samenwerkingsverband toestemming nodig van de ouders voor het ontvangen van informatie van de school of voor het doen van diagnostisch onderzoek?

Voor het antwoord op deze vraag moet onderscheid worden gemaakt tussen twee rollen van de pedagoog.

Eerste rol: De pedagoog als deskundig adviseur²⁰ bij de besluitvorming over de TLV.

De wet bepaalt dat een samenwerkingsverband eerst advies inwint van twee deskundigen, voordat het beslist over de afgifte van een toelaatbaarheidsverklaring. Heeft de pedagoog de rol van deskundig adviseur over een toelaatbaarheidsverklaring van een leerling, dan kan hij de aanvraag voor de TLV en ook de aanvullende stukken bestuderen zonder dat hij daarvoor toestemming hoeft te vragen aan de ouders. De pedagoog heeft wel toestemming van de ouders nodig als hij zelf aanvullend onderzoek wil doen, omdat hij voor zijn advies meer informatie nodig heeft dan is opgenomen in het dossier.

Tweede rol: De pedagoog die over de afgifte van de TLV beslist

Als de pedagoog de rol heeft van beslisser, dit wil zeggen dat de pedagoog op basis van mandaat van het samenwerkingsverband namens het samenwerkingsverband beslist over de afgifte van een TLV, dan is er geen toestemming nodig van ouders voor het inzien van alle gegevens bij de aanvraag van de TLV, inclusief het uitgebrachte advies. Wil de pedagoog zelf aanvullend onderzoek doen, dan heeft de pedagoog wel toestemming nodig van de ouders.

37 Hebben ouders blokkeringsrecht bij de onderzoeken in het kader van passend onderwijs?

Ja, ook in geval van diagnostisch onderzoek in het kader van passend onderwijs heeft de pedagoog van het samenwerkingsverband toestemming van ouders nodig om het verslag of de resultaten aan het samenwerkingsverband bekend te maken.²¹

38 Is er toestemming van de ouders nodig voor het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)?

Nee, de wet vraagt van de school dat ze op overeenstemming gericht overleg voert met de ouders over het OPP. Verschillen de ouders en de school van mening en komen

ze er niet uit, dan is het aan de school om te bepalen wat de beste uitstroombestemming voor de leerling is.

NB: Voor het 'handelingsdeel' van het OPP, dit wil zeggen de (individuele) ondersteuning van de leerling, is wél toestemming van ouders nodig.

39 Moet de leerling aanwezig zijn bij alle gesprekken met ouders en school over passend onderwijs?

Door de Wet versterking positie ouders en leerlingen in het passend onderwijs geldt (vanaf augustus 2024) een zogeheten hoorrecht voor leerlingen in het passend onderwijs. Dit wil zeggen dat de school leerlingen (ongeacht hun leeftijd) de gelegenheid biedt om hun mening te geven bij het opstellen van het OPP en bij de jaarlijkse bespreking ervan. Dit wil niet zeggen dat de leerling bij het gesprek met de ouders aanwezig moet zijn, maar dat de school de leerling, op een geschikt moment, vraagt wat hij van het OPP vindt. De school moet de leerling helpen bij het uitoefenen van zijn hoorrecht door uitleg over het OPP te geven die is afgestemd op zijn leeftijd en zijn ontwikkelingsniveau. De school moet de leerling ook uitleggen wat ze met zijn mening over het OPP heeft gedaan. De mening van de leerling en wat de school er mee heeft gedaan moeten ook worden vastgelegd in het OPP.

40 Mag het samenwerkingsverband informatie die de pedagoog heeft verstrekt aan het samenwerkingsverband doorgeven aan de (nieuwe) school van de leerling?

Ja, als de pedagoog (namens de school) met toestemming van de ouders informatie over een leerling heeft verstrekt aan het samenwerkingsverband, dan heeft het samenwerkingsverband de bevoegdheid om deze informatie door te geven aan de (huidige of nieuwe) school van de leerling. Andersom geldt dezelfde regel. Een school mag informatie die de pedagoog met toestemming van de ouders aan de school heeft verstrekt, door verstrekken aan het samenwerkingsverband.

School en samenwerkingsverband beperken zich bij het aan elkaar verstrekken van informatie over een leerling tot die informatie die noodzakelijk is voor goed onderwijs, goede hulpmiddelen en passende ondersteuning voor de leerling.

²⁰ Ook wel genoemd eerste of tweede deskundige.

²¹ Art. 43 NVO Beroepscode

Positie van ouders en jeugdigen²²

41 Vanaf welke leeftijd oefent een leerling zelf zijn rechten uit?²³

Voor pedagogen en andere hulpverleners gelden bij het vragen van toestemming en het uitoefenen van (dossier) rechten de volgende leeftijdsgrenzen:

- de ouders oefenen de rechten uit van leerlingen tot twaalf jaar;
- bij leerlingen tussen twaalf en zestien jaar oefenen de leerling zelf én zijn ouders de rechten van de leerling uit;²⁴
- leerlingen vanaf zestien jaar oefenen hun eigen rechten uit.

Zie voor deze leeftijdsgrenzen ook de vragen 42 en 43.

42 Gelden de leeftijdsgrenzen ook als een leerling een verstandelijke beperking of een achterstand in zijn ontwikkeling heeft?

Is een leerling naar het oordeel van de pedagoog, bijvoorbeeld door een verstandelijke beperking of door een achterstand in zijn ontwikkeling, niet in staat tot het uitoefenen van zijn rechten of om de gevolgen daarvan te overzien, dan worden de rechten uitgeoefend door de ouders van de leerling. Men noemt dit wilsonbekwaamheid.²⁵

Bij het vaststellen van wils(on)bekwaamheid gaat het om de volgende vragen:

- Is de leerling in staat de relevante informatie op te nemen?
- Begrijpt de leerling deze informatie en is hij in staat deze informatie te betrekken bij het uitoefenen van zijn rechten?
- Kan de leerling de gevolgen van zijn handelen overzien?

De pedagoog die vaststelt dat een leerling wilsonbekwaam is, maakt daarvan een aantekening in het dossier en legt ook vast op basis waarvan hij tot dit oordeel is gekomen. Ook als een leerling wilsonbekwaam is en zijn ouders voor hem beslissen, betreft de pedagoog de leerling zo goed mogelijk bij te maken keuzes.

NB: Wilsonbekwaamheid kan afhankelijk zijn van de situatie. Zo zullen sommige leerlingen wel in staat zijn om de in eenvoudige taal beschreven uitslag van een diagnostisch onderzoek te begrijpen, maar niet voldoende overzicht hebben om zelf een schoolkeuze te maken.

43 De school hanteert andere leeftijdsgrenzen dan de pedagoog, hoe kan dat?

Dat klopt, voor scholen gelden op dit punt andere wettelijke regels. Vaak geldt voor school de leeftijdsgrens van 16 jaar voor het uitoefenen van dossierrechten en het beslissen over het delen van informatie met anderen. Ouders hebben een eigen recht op informatie over bijvoorbeeld de 'leervorderingsgegevens'. Is een leerling nog geen 16 jaar oud, dan moet de school zich tot de ouders wenden, vanaf 16 jaar tot de leerling. Voor het inschrijven op een school of het beslissen over het handelingsdeel van het OPP geldt een andere leeftijdsgrens. Dit gebeurt tot het 18e jaar van de leerling door zijn ouders. Daarna doet hij dit zelf. Pedagogen in het onderwijs hanteren bij diagnostisch onderzoek, behandeling en hulp aan leerlingen en bij het uitoefenen van dossierrechten, de leeftijdsgrenzen van vraag 41.

44 Wat is het verschil tussen een ouder en een wettelijk vertegenwoordiger?

'Wettelijk vertegenwoordiger' is de juridische term voor degene die het gezag uitoefent over een minderjarige leerling. Meestal oefenen de ouders samen het gezag over hun kinderen uit. In dat geval zijn zij beiden de wettelijk vertegenwoordigers van hun kind. Soms oefent één ouder het gezag uit, dan is hij of zij de wettelijk vertegenwoordiger.

Zijn beide ouders overleden, of heeft de rechter het gezag van beide ouders beëindigd, dan wijst de rechter een ander aan om het gezag over de minderjarige uit te oefenen. Deze persoon wordt de voogd genoemd. Na het overlijden van beide ouders wordt meestal iemand uit de familie- of vriendenkring door de rechter als voogd benoemd. Als de rechter bij wijze van kinderbeschermingsmaatregel het gezag van beide ouders beëindigt, wijst de rechter doorgaans een gecertificeerde instelling ('jeugdbescherming') aan als voogd. Een voogd heeft als wettelijk vertegenwoordiger van de leerling dezelfde positie als de gezaghebbende ouders.

NB: Een gezinsvoogd²⁶ heeft een andere positie dan de voogd. Een gezinsvoogd komt in beeld als de rechter een minderjarige onder toezicht stelt. De gezinsvoogd wordt aangesteld om de ouders en de leerling te begeleiden en te ondersteunen en om de bedreigingen in de ontwikkeling van de leerling weg te nemen.

²² Voor meer informatie over de positie van (gezaghebbende) ouders en jeugdigen, zie de bijlage 'Ouderschap, gezag en (echt)scheiding' bij de NVO Beroepscode.

²³ Zie voor meer informatie over toestemming de 'Wegwijzer Zorgvuldig handelen bij toestemming voor jeugdhulp' en voor het uitoefenen van dossierrechten de 'Wegwijzer Het dossier in de jeugdhulpverlening'. mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

²⁴ Dossierrechten (inzage, kopie, correctie en zienswijze toevoegen) oefenen ze ieder individueel uit. Alleen het recht op vernietiging moet gezamenlijk uitgeoefend worden, vanwege de onomkeerbaarheid.

²⁵ Zie hierover uitvoerig de Handreiking 'Beoordeling wilsbekwaamheid voor pedagogen en psychologen'. mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

²⁶ Ook wel genoemd jeugdbeschermers.

De gezinsvoogd heeft geen gezag over de minderjarige. De gezagssituatie van de ouders wijzigt niet door een ondertoezichtstelling. Dus als ze beide gezag hadden blijven zij wettelijk vertegenwoordiger en oefenen ook alle rechten uit van gezaghebbende ouders, zoals inschrijven op school en toestemming geven voor hulp en onderzoek. Zie voor het verstrekken van informatie aan de gezinsvoogd vraag 16.

45 Hoe te handelen als bij een leerling, die nog geen twaalf jaar oud is, een van de ouders toestemming geeft en de andere ouder weigert?

Als één van de ouders niet instemt met de hulp of met het onderzoek, dan kan de hulp of het onderzoek niet doorgaan. De pedagoog heeft toestemming van beide ouders nodig. Wel is het van belang om dan het gesprek met de weigerende ouder aan te gaan over de achtergrond van de weigering, te kijken of eventuele bezwaren kunnen worden weggelaten en ouders te wijzen op de consequenties van het weigeren van de toestemming.²⁷

46 Hoe te handelen als een leerling tussen twaalf en zestien jaar zijn toestemming geeft, maar (een van) zijn ouders weiger(t)en?

Bij leerlingen die al wel twaalf maar nog geen zestien jaar oud zijn, vraagt de pedagoog toestemming aan beide ouders én aan de leerling. Geeft een ouder of geven de ouders geen toestemming, dan kan de pedagoog de hulp of het onderzoek toch bieden, als de jongere ook na de weigering van zijn ouder(s) de hulp of het onderzoek weloverwogen blijft wensen.

NB: Hulp of onderzoek in een vrijwillig kader is niet mogelijk als de jongere vanaf 12 jaar zelf weigert.

47 Heeft een pedagoog een onderzoeksplicht als een ouder zegt alleen het gezag te hebben?

Ja, bij een dergelijke mededeling wordt de pedagoog geacht gericht door te vragen om de gezagssituatie goed in beeld te krijgen. Afhankelijk van de antwoorden die de pedagoog krijgt, stelt hij vast of hij nog meer moet doen om duidelijkheid te krijgen over de gezagssituatie, in die zin is er een onderzoeksplicht.

Belangrijkste vraag aan de ouder is hoe de situatie was bij de geboorte van de leerling. Was de moeder toen getrouwd, dan is bij de geboorte automatisch gezamenlijk gezag bij beide ouders ontstaan en het zelfde geldt als de moeder een geregistreerde partner had. Na een scheiding houden ouders samen het gezag. Alleen door een rechterlijke uitspraak kan het gezag na een scheiding aan één ouder worden toegewezen. Aangezien deze situatie – eenhoofdig gezag na scheiding – niet zo veel voorkomt, is het zorgvuldig om de ouder om een afschrift van de rechterlijke uitspraak te vragen. Heeft de ouder geen afschrift, of weet hij niet precies hoe het zit, dan

kan de pedagoog het gezagsregister raadplegen om vast te stellen of er inderdaad een rechterlijke uitspraak is gedaan over het gezag. Het gezagsregister is openbaar en bevat alleen wijzigingen in het gezag. Openbaar wil zeggen dat iedereen informatie uit het gezagsregister kan opvragen. Er is geen toestemming van ouders voor nodig. www.rechtspraak.nl/Registers/Gezagsregister.

Bevat het gezagsregister geen aantekening, dan hebben beide ouders na de scheiding samen het gezag behouden. Geeft de ouder op de vraag naar de situatie bij de geboorte van de leerling aan dat de moeder niet getrouwd was en geen geregistreerde partner had bij de geboorte, dan is door de geboorte alleen bij haar gezag ontstaan.

Heeft moeder toestemming gegeven aan een vriend of vriendin om het kind te erkennen, dan zijn er twee situaties mogelijk:

- De erkenning is gedaan vóór 2023, in dat geval hebben moeder en erkenner gezamenlijk gezag als zij dit gezamenlijk gezag hebben laten aantekenen in het gezagsregister.
- De erkenning is gedaan op of na 1 januari 2023. In dat geval ontstaat door erkenning als regel automatisch gezamenlijk gezag bij de moeder en de erkenner. Daarvan vind je geen aantekening in het gezagsregister. Als het nodig is om bewijs te krijgen van de erkenning, dan kan aan de ouder worden gevraagd om een uittreksel op te vragen van de geboortakte van het kind, want daarop wordt een aantekening gemaakt van de erkenning.

48 Wat te doen als een leerling vanaf 12 jaar, die bij een van zijn ouders woont, aangeeft dat hij beslist niet wil dat er contact wordt gezocht met de andere ouder om deze om toestemming te vragen? Of als de ouder bij wie het kind woont, zegt van hulp af te zien als er contact wordt gezocht met de andere ouder?

Uiteraard gaat de pedagoog in gesprek met de leerling en/of de ouder om duidelijk te krijgen wat er speelt. Wat kan er volgens hen gebeuren als de andere ouder over de hulp hoort? Wat maakt dat de leerling/de ouder dit niet wil? Waar zijn zij eventueel bang voor? Vervolgens is het de taak van de pedagoog om duidelijk te maken dat de ouder toch benaderd moet worden om hem over de hulp of het onderzoek te informeren en daarvoor toestemming te vragen. De leerling hoeft dit niet zelf te doen, de pedagoog kan deze taak op zich nemen. Ook fysieke ontmoetingen van de ouders of van de ouder met de leerling zijn niet noodzakelijk.

NB: Geven de gesprekken met de leerling aanleiding tot zorgen over de veiligheid van de leerling, dan kan de pedagoog op basis van anonieme leerlinggegevens een deskundige collega of Veilig Thuis consulteren om te beoordelen of het noodzakelijk is om vervolgstappen te zetten.

²⁷ Art. 8 NVO Beroepscode. Een ouder kan echter, als de andere ouder weigert, de rechtbank om vervangende toestemming vragen. Zie hierover de bijlage 'Ouderschap, gezag en (echt)scheiding' bij de NVO Beroepscode.

49 Mag de pedagoog zonder toestemming van de ouders een professionele relatie aangaan met een leerling jonger dan twaalf jaar, omdat de hulp dringend noodzakelijk is?

Nee, voor hulp- en ondersteuningstrajecten in een vrijwillig kader van leerlingen tot twaalf jaar is de toestemming van de ouders noodzakelijk. Anders dan bij een besluit om informatie te verstrekken (zie vraag 17) staat het de pedagoog niet vrij om vanwege (een aanzienlijk risico op) ernstige schade voor de leerling toch hulp of ondersteuning te bieden, ook als de ouders daarvoor geen toestemming hebben gegeven. Zie tevens vraag 45. Indien dit voor de jongere leidt tot een – naar oordeel van de pedagoog – onaanvaardbare uitkomst, overleg dan met een deskundige collega of er bij hoge uitzondering, op basis van de zorg van een goed pedagoog, een zorgvuldig onderbouwde uitzondering moet worden gemaakt.²⁸

²⁸ Zie voor een zorgvuldige afweging de 'Wegwijzer Zorgvuldig handelen bij toestemming voor jeugdhulp'. mijn.nvo.nl/publicaties/handreikingen

Overige vragen

- 50 Wat is de betekenis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor pedagogen en voor de NVO Beroepscode?

De AVG geeft algemene privacyregels die voor zeer verschillende sectoren en diensten van toepassing zijn. De AVG kan onmogelijk inspelen op de specifieke omstandigheden van iedere sector of dienst. Daarom geldt de regel dat als er specifieke wettelijke bepalingen gelden in een bepaalde sector, deze de algemene regels van de AVG aanvullen. In de sectoren jeugdhulp en zorg gelden veel specifieke wettelijke bepalingen die ook zijn opgenomen in de NVO Beroepscode. Deze specifieke bepalingen, bijvoorbeeld over het beroepsgeheim, toestemming voor hulp en onderzoek, dossiervorming en bewaartermijnen, vullen de algemene bepalingen van de AVG nader in en gelden voor de betreffende beroepsgroep of sector. Daarom brengt de AVG voor de regels over de professionele relatie tussen een pedagoog en een leerling niet zo veel veranderingen met zich mee.

Wel bepaalt de AVG uitdrukkelijk dat de pedagoog bij de start van een traject de ouders en de leerling zorgvuldig moet informeren over de dossiervorming: welke gegevens hij vastlegt, waarom hij dit doet en welke rechten ouders en leerlingen uit kunnen oefenen. Daarnaast vraagt de AVG van de pedagoog om de ouders en de leerling bij het vragen om toestemming voor het verstrekken van informatie, te wijzen op hun recht om hun toestemming weer in te trekken. Ook stelt de AVG hoge technische eisen aan de beveiliging van registratiesystemen waarin bijvoorbeeld gegevens van leerlingen zijn opgenomen.

- 51 Is het verzenden van gegevens over individuele leerlingen via email toegestaan?

De NVO Beroepscode zegt dat een pedagoog, in verband met de geheimhoudingsplicht, moet bewaken dat gegevens over leerlingen en hun ouders ter kennis komen van anderen. Daarom moet ook bij mailverkeer de nodige zorgvuldigheid in acht worden genomen. Gebruik maken van een beveiligde digitale omgeving verdient de voorkeur. Is dat niet mogelijk en is verzending via de mail nodig, dan moet in ieder geval de informatie over de leerling worden vastgelegd in een Word- of PDF document. Voordat dit document wordt verzonden dient het beveiligd te worden met een code. Deze code kan dan bijvoorbeeld via sms aan de ontvanger worden toegezonden.

- 52 Waar moet een pedagoog op letten als hij voor zijn dossiers gebruik maakt van het registratiesysteem van de school?

De NVO Beroepscode zegt dat de pedagoog, in verband met zijn geheimhoudingsplicht, moet onderzoeken of het registratiesysteem voldoende waarborgen biedt dat onbevoegden geen toegang hebben tot de dossiers.²⁹ Doorgaans zal de school een systeem gebruiken dat een zekere mate van technische beveiliging biedt om te voorkomen dat onbevoegden van buiten de school zich toegang tot het systeem verschaffen. Voor de pedagoog is dat niet voldoende, net zo belangrijk is dat het systeem zo is ingericht dat de gegevens die de pedagoog vastlegt ook intern niet toegankelijk zijn voor derden, zoals docenten, mentoren en andere medewerkers van de school. Naast technische maatregelen moet de school ook beschikken over een reglement dat duidelijk maakt dat alleen de pedagoog toegang heeft tot zijn dossiers.

- 53 Welke regels gelden er voor pedagogen voor het gebruik van WhatsApp?

WhatsApp is een aantrekkelijk middel om bereikbaar te zijn voor leerlingen of ouders, om contact te leggen en om afspraken te maken of aan afspraken te herinneren. Aangezien dit digitale verkeer maar in beperkte mate veilig is, hanteert de NVO de regel dat pedagogen WhatsApp alleen gebruiken voor het leggen van contact en voor afspraken maar niet om inhoudelijke zaken te bespreken.

- 54 Wat kan de pedagoog voor school doen als de school van een leerling, na terugkeer uit een tussenvoorziening, eist dat hij medicijnen gebruikt om zijn concentratie en rust te bevorderen, terwijl de ouders en de leerling deze medicijnen niet wensen?

De pedagoog kan met de ouders en de leerling in gesprek gaan om uit te leggen waarom de school dit van hen vraagt én om te horen wat de bezwaren van de ouders en de leerling zijn en eventueel doorverwijzen naar een arts of psychiater. Een school kan het innemen van medicatie niet afdwingen en ook niet als toelatingsvoorwaarde stellen.

²⁹ Art. 36 NVO Beroepscode.

- 55 Wat kan een pedagoog doen als ouders van een leerling vragen om een deskundigenverklaring zodat hun kind vanwege bijvoorbeeld ADHD meer tijd krijgt voor de landelijke examens?

De 'deskundigenverklaring' die het College voor de Toetsen en Examens als eis stelt voor aanpassingen aan examens, moet worden opgesteld door een onafhankelijk en ter zake kundig psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychiater. Een pedagoog kan de gevraagde deskundigenverklaring opstellen als hij geen behandelrelatie met de leerling of zijn ouders heeft (gehad) én bekwaam is om de diagnose te stellen en om handelingsgericht te beschrijven wat er aan aanpassingen voor deze leerling nodig is.

Zie voor meer informatie de Handreiking Passend Examineren van het College voor Toetsen en Examens:

- www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/eindexamens/aangepast-examen/aangepast-examen-voortgezet-onderwijs
- www.cvte.nl/onze-themas/passend-toetsen-en-examinerenhttps://dyslexie-centraal.nl/weten/wet-en-regelgeving/examens-het-voortgezet-onderwijs

- 56 Een pedagoog biedt hulp aan een leerling, bijvoorbeeld vanwege spanningsklachten. De school zegt dat dit voortaan van de Inspectie voor het Onderwijs buiten schooltijd moet gebeuren. Hoe zit dat?

Scholen moeten zich houden aan de in de wet vastgelegde minimale verplichte onderwijstijd aan leerlingen.³⁰ Deze onderwijstijd mag alleen besteed worden aan onderwijs en zo nodig aan behandeling, zorg of therapie in het kader van arrangementen voor passend onderwijs, zoals opgenomen in het OPP, of bijvoorbeeld in verband met beleid gericht op het opheffen van achterstanden. De Inspectie voor het Onderwijs ziet daar op toe.

Als het om andere vormen van therapie en hulp gaat, ook al komt deze hulp ten goede aan (het leren van) de leerling, heeft de school zeer weinig ruimte om deze in onderwijstijd toe te staan, al gaat de ene school daar wat soepeler mee om dan de andere school. Een pedagoog kan altijd in gesprek gaan met de school om te kijken wat er mogelijk is, maar daarbij dient de pedagoog wel te bedenken dat school formeel niet zoveel ruimte heeft om hulp, zorg en therapie onder schooltijd toe te staan als dat niet is opgenomen in een arrangement passend onderwijs of te maken heeft met het opheffen van achterstanden.

³⁰ Art. 8 lid 7 Wet Primair Onderwijs.

*Copyright © 2025 NVO Nederlandse
Vereniging van Pedagogen en
Onderwijskundigen*

*Niets uit deze handreiking mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen of in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch
door fotokopieën, zonder voorafgaande
toestemming van de NVO.*

*Churchilllaan 11
3527 GV Utrecht*

(030) 232 24 07

*info@nvo.nl
www.nvo.nl*